

Глибока осінь зависла над невеликим повітовим містом Охтиркою. Січе дрібна мжичка, мрячно й холодно. Пройди трохи вбік від забрукованого центру міста — і ти побачиш посеред вулиці загрузлого в багнюці воза, з якого хазяїн випряг з одчаю коня й поїхав наохляп додому. Поза центральною вулицею, де світять чотири газові ліхтарі на все місто, скоро зайде ранній осінній вечір, лягає непроглядна тьма, яку не можуть здолати кволі вогники гасівок, що тьмяно поблискують крізь вікна старосвітських одноповерхових будиночків. У всьому місті є тільки три світляні точки. Це парові млини Курила та Виноградова й ще велика мануфактурна крамниця Пономарьова, де світить електрика від малопотужного динаміка на цих млинах. Коло великої вітрини Пономарьовської крамниці завжди людно. Людей, як метеликів вогонь, приваблює до себе єдина електрична лампочка, яка освітлює вітрину. Вони ще гаразд не знають, як зветься ця новина, що її завіз сюди хтосьна-звідки багатій,— одні непевно вимовляють чудне нове слово "лектричиство", дехто виправляє на "лепестричиство", а більшість каже по-своєму: "штучний вогонь". І часом чути, як хтось, поблискуючи очима, в захваті шепоче сам до себе:

— Диви, до чого додумалась людина!

Через рік Пономарьов утнув на подив усьому місту ще більше чудо: поставив серед вітрини іграшкового зайця з морквою в передніх лапах, і той заєць, тільки-но ввечері засвічувалась електрична лампочка, весь час підносив собі до рота моркву. Невже та чудодійна сила, що беззвучно засвічує через дріт електричну лампочку, рухає заячі лапи з морквою!

Так, це була та електрика, яка, виявляється, дає людям не тільки світло, а може рухати й механізми. Незабаром стало відомо, що в нашому губерньському місті Харкові пішов по одній колії електричний трамвай, загрожуючи витіснити з вулиць стару "конку" — металеві вагони, яких підтюпцем тягли по рейках впряжені коні.

Аж ось 1910 року і в нашому місті збудували першу електростанцію. Мій батько, який на той час мусив через залізничну катастрофу кинути свою працю машиніста, пішов працювати туди електромонтером. Щодня він зрання до пізнього вечора проводив електрику в різні контори, крамниці та квартири крамарів і урядовців, але йому кортіло освітити чарівним світлом і нашу квартиру. Проти цього рішуче заперечила квартирна хазяйка:

— Що ви! Зробити електричне освітлення, щоб хату спалило? І не думайте!.. Електричний дзвінок — то ще так-сяк, хоч і така штука дуже небезпечна, а про ті електричні лампочки, що сліплять очі,— і слухати не хочу!..

Довго батькові довелося умовляти стару, всяко переконувати, що ніяка небезпека від електрики не загрожує, поки хазяйка нарешті піддалася: важко зітхнула й, махнувши рукою, пробурмотіла:

— Та робіть уже, як знаєте. Мабуть, від цієї диявольської напасті нікуди вже не втечеш!..

Одного осіннього вечора засвітилася електрика і в нашій квартирі. Це було справжнє свято, яке затьмарила, на жаль, другого дня двійка за домашнє завдання. Адже я цілий вечір не міг одвести очей від сяйва лампочки, що владно вабила до себе й переносила думку в казковий світ новітньої техніки...